

Warszawa, 1 czerwca 2011 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ZSS/500/6/2011/JZ

**Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości**

dokonując bieżącej analizy spraw, jakie wpływają do Rzecznika Praw Dziecka, zwracam się do Pana Ministra z wnioskiem o rozważenie podjęcia inicjatywy dotyczącej wprowadzenia w obowiązującym prawie zmiany dotyczącej regulacji normatywnej zajęcia rachunku bankowego dłużnika dokonanego w cywilnym postępowaniu egzekucyjnym w sytuacji, gdy na ten rachunek wpływają środki z tytułu alimentów zasądzonych na rzecz małoletniego lub innego uprawnionego niebędącego tym dłużnikiem.

Przykładem świadczącym o istnieniu w tej materii problemu może być podejmowana przez mnie sprawa zajęcia rachunku bankowego dłużniczki dokonanego przez komornika. Dłużniczka jest matką małoletniego, na którego rzecz zostało zasądzone od jego ojca pieniężne świadczenie alimentacyjne, przesyłane przez zobowiązanego na jej rachunek bankowy (zgodnie z orzeczeniem sądu świadczenie ma być płatne do rąk matki małoletniego). Ojciec małoletniego jest wierzycielem matki małoletniego i na jego wniosek komornik dokonał zajęcia rachunku bankowego, na który tenże wierzyciel przesyła kwoty świadczenia alimentacyjnego. Wskutek dokonanego zajęcia małoletni został pozbawiony należnych mu od ojca środków utrzymania i wychowania.

Działając na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.) proszę o rozważenie możliwości wprowadzenia do ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.), przywoływanej dalej jako „k.p.c.”, zmiany dopuszczającej odpowiednie stosowanie art. 890 §§ 2 i 2¹ k.p.c. w przypadkach, gdy na rachunek bankowy dłużnika wpływają środki pieniężne z tytułu alimentów, do odbioru których dłużnik jest uprawniony na podstawie tytułu wykonawczego stwierdzającego prawo dłużnika do pobierania alimentów należnych innej osobie.

Obowiązujący art. 890 § 2 k.p.c. uchyla skutki zajęcia rachunku bankowego względem środków, które dłużnik jest zobowiązany wypłacić tytułem alimentów lub rent alimentacyjnych na podstawie tytułu wykonawczego stwierdzającego ten obowiązek; bank dokonuje wypłat na podstawie zezwolenia komornika (art. 890 § i 2¹ k.p.c.). Powyższych przepisów nie można zastosować, gdy dłużnik jest uprawniony do dysponowania świadczeniem alimentacyjnym innej osoby wpływającym na jego rachunek bankowy.

Wprowadzenie proponowanej zmiany jest uzasadnione brakiem środka ochrony wierzytelności przysługującej – w nakreślonej wyżej konkretnej sytuacji faktycznej – osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych. Nawet art. 833 § 6 k.p.c. wyłączający spod egzekucji świadczenia alimentacyjne nie znajduje zastosowania w powyższym przypadku, bowiem:

- art. 833 § 6 k.p.c. dotyczy świadczeń alimentacyjnych należnych dłużnikowi, nie zaś świadczeń alimentacyjnych należnych innej osobie, wpływających jedynie na rachunek bankowy dłużnika,
- spełnienie świadczenia alimentacyjnego poprzez wpłatę określonej kwoty świadczenia na rachunek bankowy powoduje przekształcenie przedmiotu tego świadczenia w wierzytelność przysługującą posiadaczowi tego rachunku wobec banku, a zatem nie jest możliwe wyodrębnienie tego świadczenia z tej wierzytelności i wyłączenie go spod egzekucji; także Sąd Najwyższy, w uzasadnieniu uchwały z dnia 17 grudnia 1981 r. wpisanej do księgi zasad prawnych, III CZP 32/81, opubl. OSNC 1982/7/93, uznał, że „[...] wolą ustawodawcy było unormowanie w art. 833 k.p.c. ograniczeń lub wyłączeń nie podjętych świadczeń okresowych (wierzytelności) [...]”, a nie świadczeń podjętych – zgromadzonych na rachunku bankowym.

Przysługująca osobie uprawnionej wierzytelność z tytułu świadczeń alimentacyjnych jest prawem majątkowym tej osoby, mieszczącym się w pojęciu własności, którym posługuje się ustrojodawca w obowiązującej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Zgodnie z art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczpospolita Polska chroni własność i prawo dziedziczenia, zgodnie z art. 64 ust. 2 Konstytucji własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej, co w powiązaniu z art. 8 ust. 1 Konstytucji nakłada na prawodawcę obowiązek takiego kształtowania prawa, by istniejące prawa majątkowe mogły być wykonywane i by nie groziło im bezpodstawne unicestwienie (ochrona praw majątkowych), co zostało wyrażone przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98, opubl. OTK ZU nr 3/1999, poz. 40. W przypadku egzekucji prowadzonej z rachunku bankowego, na który – zgodnie z orzeczeniem sądu – wpływa pieniężne świadczenie alimentacyjne należne osobie trzeciej, zarówno ów wierzyciel alimentacyjny

jak posiadacz rachunku są pozbawieni prawa do wypłaty tego świadczenia z rachunku wskutek luki w prawie.

Wzgląd na cel pieniężnych świadczeń alimentacyjnych, jakim jest ich użycie na zaspokojenie potrzeb bytowych dziecka, wymaga wprowadzenia modyfikacji do postępowania egzekucyjnego prowadzonego z rachunku bankowego poprzez uprawnienie dłużnika do podejmowania z tego rachunku kwot w wysokości świadczeń alimentacyjnych wpływających na ten rachunek.

Przedstawiona Panu Ministrowi prośba o podjęcie stosownych działań prawodawczych, dotyczących przedstawionego problemu, znajduje swoje dodatkowe uzasadnienie w art. 27 ust. 4 Konwencji o Prawach Dziecka z 20 listopada 1989 r. (Dz. U. Nr 120, poz. 526 ze zm.), który nakłada na Państwa-Strony Konwencji obowiązek podejmowania wszelkich właściwych kroków dla zapewnienia łożenia na utrzymanie dziecka ze strony rodziców lub innych osób ponoszących odpowiedzialność finansową za dziecko.

Z wyrazami szacunku
Marek Jankowski

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 8 lipca 2011 r.

DL-P-II-072-12/11

dot. ZSS/500/6/2011/JZ

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

W odpowiedzi na pismo z dnia 1 czerwca 2011 r. znak ZSS/500/6/2011/JZ, dotyczące egzekucji wierzytelności z rachunku bankowego, na który wpływają świadczenia alimentacyjne należne osobie trzeciej, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Stosownie do art. 833 § 6 *in princ.* ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”, nie podlegają egzekucji m.in. świadczenia alimentacyjne. Należą one do tej grupy dochodów, których celem jest zapewnienie utrzymania, co stanowi *ratio legis* całkowitego wyłączenia środków pieniężnych uzyskanych z tego tytułu od egzekucji.

Treść tytułu wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów na rzecz małoletniego wierzyciela wskazuje, że środki pieniężne z tego tytułu (środki utrzymania i wychowania) podlegają przekazaniu do rąk przedstawiciela ustawowego małoletniego. Przedstawiciel ustawowy powinien przeznaczyć te środki na zaspokojenie bieżących potrzeb małoletniego związanych z jego utrzymaniem i wychowaniem.

W konsekwencji może powstać wątpliwość, do kogo należą określone środki pieniężne pozostające we władaniu przedstawiciela ustawowego małoletniego, tym bardziej że w przypadku alimentów to przedstawiciel ustawowy małoletniego jest dysponentem tych środków i (co do zasady) decyduje o ich przeznaczeniu. Co za tym idzie, może dojść do zajęcia świadczeń alimentacyjnych należnych małoletniemu i to niezależnie od tego, czy środki pieniężne z tego tytułu zostały wpłacone przez zobowiązanego gotówką do rąk własnych przedstawiciela ustawowego małoletniego, czy też na jego rachunek bankowy.

Jeżeli komornik, prowadząc egzekucję przeciwko przedstawicielowi ustawowemu małoletniego, dokona zajęcia pieniędzy (w gotówce) otrzymanych przez tego przedstawiciela tytułem alimentów należnych dziecku (pieniądze jako rzeczy ruchome podlegają zajęciu przy egzekucji z ruchomości), zgodnie z art. 852 § 2 k.p.c. osoba trzecia (w tym przypadku małoletni reprezentowany przez przedstawiciela ustawowego) ma możliwość zgłoszenia zarzutu, że przysługuje mu do zajętych pieniędzy prawo stanowiące przeszkodę do wydania ich wierzycielowi egzekwującemu. Zobowiązuje to komornika do złożenia zajętych pieniędzy na rachunek depozytowy sądu. Sąd postanowi wydać pieniądze wierzycielowi egzekwującemu, jeżeli w ciągu miesiąca od złożenia ich na rachunek depozytowy sądu nie będzie złożone orzeczenie właściwego sądu zwalniające od zajęcia lub wstrzymujące wydanie pieniędzy. Zatem przedstawiciel ustawowy małoletniego powinien wytoczyć w jego imieniu (na podstawie art. 841 k.p.c.) powództwo o zwolnienie zajętych pieniędzy od egzekucji (tzw. powództwo ekscydencyjne). Wyrok uwzględniający powództwo o zwolnienie zajętych pieniędzy od egzekucji lub postanowienie sądu zawieszające postępowanie egzekucyjne w celu zabezpieczenia roszczenia (art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c.) należą do orzeczeń, o których mowa w art. 852 § 2 zd. 2 k.p.c.

Komornik prowadzący przeciwko przedstawicielowi ustawowemu małoletniego egzekucję z rachunku bankowego dokonuje zajęcia wierzytelności znajdujących się na tym rachunku. Zajęcie obejmuje wszystkie kwoty wpływające

na rachunek po jego dokonaniu. W razie zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego, na który wpływają m.in. alimenty na rzecz dziecka, wpłacona z tego tytułu suma podlega egzekucji na ogólnych zasadach. Jednakże i w tym przypadku osoba trzecia (małoletni reprezentowany przez przedstawiciela ustawowego) nie jest pozbawiona środków obrony przed prowadzoną egzekucją. Tak jak w przypadku egzekucji z ruchomości, środkiem prawnym umożliwiającym zwolnienie tych świadczeń spod egzekucji jest powództwo ekscydencyjne (art. 841 k.p.c.).

Nie jest trafne stwierdzenie zawarte w piśmie Rzecznika Praw Dziecka, jakoby wskutek luki w prawie brak było środków ochrony wierzytelności przysługującej – w opisanych wyżej przypadkach – osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych. Istnieją bowiem, omówione wyżej, środki obrony przysługujące osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych w razie skierowania egzekucji do tych świadczeń. W związku z tym luka w prawie w tym zakresie nie występuje.

Należy również zauważyć, że niezależnie od wskazanych wyżej środków obrony przed egzekucją, istnieją inne możliwości, które pozwalają uniknąć ryzyka związanego z ewentualnym skierowaniem egzekucji do świadczeń alimentacyjnych. Osoba zobowiązana do płacenia alimentów na rzecz małoletniego może przekazywać należności z tego tytułu także na rachunek bankowy, bez niebezpieczeństwa, że kwoty tam przekazane zostaną zajęte w drodze egzekucji prowadzonej przeciwko osobie, do rąk której alimenty są płacone. Taką możliwość stwarza otwarcie małoletniemu przez jego przedstawiciela ustawowego (najczęściej osobę, do której rąk ma następować wpłata) oddzielnego rachunku oszczędnościowego – rozliczeniowego, na który będą wpłacane należności alimentacyjne (art. 58 ustawy z dnia 29 lipca 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.)). Uprawnionym do pobierania pieniędzy z takiego rachunku będzie przedstawiciel ustawowy małoletniego (natomiast sam małoletni po ukończeniu przez niego trzynastego roku życia, o ile

nie sprzeciwi się temu na piśmie jego przedstawiciel ustawowy). Wydaje się, że nieskorzystanie z tej możliwości przez przedstawiciela ustawowego małoletniego (mającego świadomość, że przeciwko niemu, jako dłużnikowi, może zostać wszczęte postępowanie egzekucyjne), mogłoby być uznane za niedopełnienie ciężącego na nim obowiązku należytej staranności w sprawowaniu pieczy nad dzieckiem.

Z tych względów nie wydaje się, aby zachodziła potrzeba podejmowania pilnych prac legislacyjnych zmierzających do zmiany obowiązujących w tym zakresie przepisów. Odrębną kwestią pozostaje natomiast możliwość ewentualnego poszerzenia zakresu środków ochrony prawnej przysługujących osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych w razie skierowania egzekucji do tych świadczeń. Wzmocnienie środków tej ochrony jest godne rozważenia, dlatego przedmiotowa problematyka będzie pozostawać w polu zainteresowania przy okazji kolejnej nowelizacji przepisów k.p.c. o postępowaniu egzekucyjnym. Rozważona zostanie również propozycja Rzecznika Praw Dziecka, aby pomimo prowadzonej egzekucji z rachunku bankowego umożliwić osobie, do rąk której płacone są alimenty (posiadaczowi rachunku), pobieranie kwot w wysokości świadczeń alimentacyjnych wpływających na ten rachunek. Należy jednak uwzględnić nie tylko aspekt związany z ochroną wierzytelności przysługującej osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych, ale także niebezpieczeństwo pogorszenia sytuacji wierzyciela prowadzącego egzekucję z rachunku bankowego, wiążące się z ryzykiem ewentualnych nadużyć ze strony dłużnika egzekwowanego.

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Zbigniew Wrona
PODSEKRETARZ STANU